

**የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት
ሰበር ሰሚ ችሎት**

የመ/ቁ. 14974

ዳኞች፡- አቶ መንበረፀሐይ ታደሰ
አቶ ፍሥሐ ወርቅነህ
ወ/ሮ ስንዱ ዓለሙ
አቶ መስፍን ዕቁበዮናስ
ወ/ት ሂሩት መለሰ

አመልካች፡- ወ/ት ማህሌት ገ/ስላሴ

- መልስ ሰጪ፡- 1. አቶ መንግሥቱ ኃብ
2. አቶ ዮሴፍ ገ/ሥላሴ

ስለ እንደራሴነት - ከገዛ ራስ ጋር ስለሚደረግ ውል ፍጹም ስለሆነ እንደራሴነት - ጥብቅ የሆነ ቅን ልቦና- የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥሮች 2188፣2189፣2209፡- በከሳሽነት ወይም በተከሳሽነት የሙግት ተካፋይ ስለመሆን - ስለ ወኪሎች - ስለ ባለጉዳዩ ፍርድ ቤት ሳይቀርብ መቅረት- ተከሳሽ በሌለበት የተሰጠውን ውሳኔ ስለማንሳት የፍትሐብሔር ሥነሥርዓት ህግ ቁጥሮች 57፣78

2ኛ መ/ሰጭ የአመልካች ወኪል ሆኖ ከ1ኛ መ/ሰጭ ጋር በአመልካች ላይ ባቀረበው ክስ በአመልካች ወኪልነቱ 2ኛ መ/ሰጭ መልስ ሰጥቶ ጉዳዩ ውሳኔ እንዲነሳ ያቀረበችውን ጥያቄ የም/ሽ/ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ወኪልሽ መልስ ሰጥቷል በሚል ውድቅ በማድረጉና ጉዳዩን በይግባኝ ያለው የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ችሎት የአመልካችን ጥያቄ ውድቅ በማድረጋቸው የቀረበ አቤቱታ

ው ሳ ኔ፡- የም/ሽ/ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት፣ የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት የኦሮሚያ ሰበር ችሎት የሰጡት ትዕዛዝ ተሸሯል፡፡

1. አንድ ተወካይ ፍጹም ታማኝ መሆን ያለበት ሲሆን በወካዩ ጥቅምና በራሱ ጥቅም መካከል ግጭት ባለበት ጊዜ ለወካዩ የማሳወቅ ግዴታ አለበት፡፡
2. አንድ ተወካይ በወካዩ ላይ ባቀረበው ክስ ወካዩን ወክሎ መከራከር አይችልም፡፡

ዳኞች፡- አቶ መንበረፀሐይ ታደሰ
አቶ ፍሥሐ ወርቅነህ
ወ/ሮ ስንዱ ዓለሙ
አቶ መስፍን ዕቁበዮናስ
ወ/ት ሂሩት መለሰ

አመልካች፡- ወ/ት ማህሌት ገ/ስላሴ

ተጠሪ፡- 1. አቶ መንግሥቱ ኃብ

2. አቶ ዮሴፍ ገ/ሥላሴ

ፍ ር ድ

ለሰበር አቤቱታው መነሻ የሆነው ብይን የተሰጠው በም/ሸ/ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ሲሆን በአሁኑ ተጠሪዎች የአሁኗን አመልካች ጨምሮ ሶስት ሰዎች ላይ ክስ መስርተው ውሳኔ ከተሰጠ በኋላ የአሁኗ አመልካች በሌለሁበት የተሰጠው ውሳኔ ተነስቶ ወደ ክርክሩ ልግባ በማለት በፍ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 78 መሠረት ታመለክታለች። ፍርድ ቤቱም የአመልካች አቤቱታ ለአሁኖቹ ተጠሪዎች እንዲደርሳቸው አድርጎ ተጠሪዎቹም በክርክሩ ወቅት ለአመልካቿ ወኪል መጥሪያ ደርሶ መልስ የሰጠች ስለሆነ አቤቱታው ውድቅ ሊደረግ ይገባል በማለት ተቃውመዋል።

ጉዳዩን በመጀመሪያ ያየው የም/ሸ/ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤትም ህዳር 17/1995 ዓ.ም በዋለው ችሎት በፍ/ሥ/ሥ/ህግ ቁጥር 78 መሠረት አንድ ሰው ክርክሩ ውስጥ ገብቶ መከራከር የሚችለው በሌለበት እና ሳይከራከር ውሳኔ ወይም ትእዛዝ ወይም ብይን ሲሰጥ ነው። አመልካች ግን በተወካይዋ በኩል መጥሪያ ደርሷት መልስ ሰጥታ የተከራከረች በመሆኑና ውክልናው የተነሳ ለመሆኑም የቀረበ ነገር ስለሌለ አቤቱታዋ ተቀባይነት የለውም በማለት የአመልካችን ጥያቄ ውድቅ አድርጓል። በይግባኝ ያየው የኦሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤትም ውሳኔ ስህተት የሌውም በማለት ይግባኙን በፍ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 337 መሠረት የዘጋው ሲሆን የዚህ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎትም ውሳኔው መሠረታዊ የህግ ስህተት የለውም ሲል የአመልካችን አቤቱታ ውድቅ አድርጓል።

የአሁኑ አቤቱታም የቀረበው በዚህ ብይን ላይ ሲሆን የአመልካችዋ ዋና ቅሬታም፣ 2ኛ ተጠሪ ራሱ ክስ አቅራቢ እራሱ መልስ ሰጪ ሆኖ ያቀረበው ክርክር ከህጉ መንፈስ ውጪ ነው የሚል ነው።

ተጠሪዎች ለቀረበው አቤቱታ መልስ እንዲሰጡ ተጠርተው ስላልቀረቡ ጉዳዩ በሌለበት ታይቷል።

ይህ ችሎትም መዝገቡን መርምሯል። ከመዝገቡ የስር 2ኛ ከሳሽ (የአሁኑ 2ኛ ተጠሪ) የአመለካች (የስር 3ኛ ተከሳሽ) ወኪል በመሠረተው ክስም በአመልካች ስም መከላከያ መልስ መስጠቱን መረዳት ይቻላል። በመሆኑም አንድ ተወካይ በወካይ ላይ በመሠረተው ክስ በወካዩ ስም መልስ ሊያቀርብ ይችላል ወይ? አቅርቦስ ከሆነ ክርክሩ ወካዩ እንዳቀረበው ሊቆጠር ይችላል ወይ? የሚሉ ነጥቦች የህግ ትርጉም የሚያስፈልጋቸው ሆነው ተገኝተዋል።

አንድ ባለጉዳይ ፍ/ቤት መቅረብ የማይፈቅድ ከሆነ ነገሩን ለማስረዳት፣ ለመከራከር፣ ለሚጠይቀው ሁሉ በቂ መልስ ለመስጠት የሚችል ሰው በዋናው ባለጉዳይ ተተክቶ በነገረ-ፈጅነት፣ በወኪልነት፣ በጠበቃነት ሊከራከር እንደሚችል በፍ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 57 ስር ተገልጿል። በመሆኑም አንድ ባለጉዳይ በሚከሰሰበት ሆነ በሚከሰሰበት ጉዳይ ፍ/ቤት መቅረብ ካልፈለገ ወይም ካልቻለ እሱን በመወከል እንዲከራከር ለሌላ ሰው ውክልና መስጠት የሚችል ሲሆን ይህም ውክልና የሚሰጠው ስለውክልና የሚመለከቱትን የፍ/ብ ሔር ህጉ ድንጋጌዎችን መሠረት በማድረግ ነው። በመሆኑም አንድ ወኪል የውክልናውን ስራ የሚፈጽምበት ጊዜ እነዚህን የህጉን ድንጋጌዎች በመከተል ይሆናል። ወኪሉም ከተሰጠው የውክልና ስልጣን ክልል ሳይወጣ በህጉ መሠረት የሚፈጽሟቸው ተግባራት ወካዩ ራሱ እንደሚፈጽማቸው ተደርገው ይቆጠራሉ (የፍ/ህ/ቁ 2189 (1))። በመሆኑም አንድ ወኪል ስለሌላው ሰው ሆኖ በፍ/ቤት ክርክር እንዲቀርብ በተሰጠው የውክልና ስልጣን መሠረት የሚያቀርበው ክርክር ባለጉዳዩ እንዳቀረበው ተደርጎ ይቆጠራል። ይህ አጠቃላይ መርህ ሲሆን አንድ ሰው ስለሌላ ሰው ሆኖ ክርክር እንዲያቀርብ የውክልና ስልጣን ተሰጥቶት እንኳን ቢሆን ወኪሉ ራሱ ወካዩን በከሰሰበት ጉዳይ ግን በወካዩ ስም ክርክር ሊያቀርብ ይችላል ወይ? የሚለው ነጥብ ውክልናን ከሚመለከቱት አጠቃላይ የህጉ ድንጋጌዎች እና ከህጉ አላማ ጋር አገናዝቦ ማየቱ ተገቢ ነው።

ውክልና ማለት ተወካይ የሆነ ሰው ወካዩ ለሆነው ሌላ ሰው እንደራሴ ሆኖ አንድ ወይም ብዙ ህጋዊ ስራዎች በወካዩ ስም ለማከናወን የሚገባበት ውል ነው። (ፍ/ሀ/ቁ 2198)። በመሆኑም አንድ ተወካይ የውክልና ስራ በሚፈጽምበት ጊዜ የወካዩን ህጋዊ ሁኔታዎችን የመለወጥ ስልጣን ተሰጥቶታል። ይህም በመሆኑ ተወካዩ ለወካዩ ፍጹም ታማኝ የመሆን እና የወካዩን ጥቅም ሙሉ ለሙሉ የማስጠበቅ ግዴታ ተጥሎበታል። ስለሆነም ተወካዩ ስራውን በሚያከናውንበት ጊዜ ቅድሚያ ሊሰጥ የሚገባው የወካዩን ጥቅም ብቻ በመሆኑ የጥቅም ግጭት ባለበት ሁኔታ ተወካዩ በስራው አፈጻጸም ጥንቃቄ ሊያደርግ ይገባል። ምክንያቱም የጥቅም ግጭት በሚፈጠርበት ጊዜ አንድ ተወካይ ከራሱ ጥቅም ይልቅ የወካዩን ጥቅም ሊያስቀድም ይችላል ተብሎ አይታሰብም። ስለዚህም ተወካዩ የራሱን ጥቅም የሚመለከት ጉዳይ ሲያጋጥመው ሁኔታውን ለወካዩ ሳያሳውቅና ወካዩ ሳይስማማ ስራውን እንዳይፈጽም ይከላከላል። ስለወኪልነት የተደነገጉትን የፍ/ብሔር ድንጋጌዎች ስንመለከትም ተወካዩ ከወካዩ ጋር በሚኖረው ግንኙነት ጥብቅ የሆነ ቅን ልቦና ሊኖረው እንደሚገባ እና የውክልና ስልጣኑን የሚያስቀሩ ምክንያቶች እንዳለበት (የፍ/ብ/ሀ/ቁ 2208)፣ ተወካዩ ስራውን የሚፈጽመው በተለይ ለወካዩ ጥቅም ሊሰጥ የሚችል መንገድ ብቻ መሆን እንዳለበት (ፍ/ብ/ሀ/ቁ 2209(1))፣ እንዲሁም ተወካዩ በራሱ ስም ከወካዩ ጋር የሚያደርገው ውል ወካዩ ካላጸደቀው በቀር ሊፈርስ እንደሚችል (የፍ/ሀ/ቁ 2188) መደንገጋቸው ተወካዩ ለወካዩ ፍጹም ታማኝ መሆን እንዳለበት እና ለወካዩ ጥቅም ብቻ መስራት እንዳለበት፣ የጥቅም ግጭት ባለበት ጊዜ ሁሉ ሁኔታውን ለወካዩ የማሳወቅ ግዴታ እንዳለበት የሚያስገነዝቡ ናቸው። በመሆኑም አንድ ተወካይ የጥቅም ግጭት ባለበት ጊዜ ለወካዩ ሳያሳውቅ የሚከናወነውን ስራ ወካዩ ሊቃወመው የሚችል መሆኑን እና በዚህ ሁኔታ የተከናወነው ስራም ወካዩ ካላጸደቀው በቀር ወካዩ ራሱ እንደፈጸመው ሊቆጠር እንደማይገባ ከውክልና ግንኙነት አጠቃላይ ዓላማ እና ከፍ/ብ/ሀ/ጉ ድንጋጌዎች መገንዘብ ይቻላል።

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስ የአሁኑ 2ኛ ተጠሪ በአመልካች (በስር 3ኛ ተከላሽ) ላይ የመሰረተው ክስ በወኪሉ እና በተወካዩ መሃከል ግልጽ የጥቅም ግጭተ ፈጥሯል። 2ኛ ተጠሪም ራሱ ከላሽ ሆኖ የቀረበበትን ጉዳይ ለአመልካች የገለፀላት መሆኑ እና አመልካቹም ተጠሪው የቀረበውን መልስ የተስማማችበት

ለመሆኑ የተረጋገጠ ነገር የለም። አመልካቹ እንዲያውም ወኪሏ የሰጠውን መልስ ተቃውሟለች። በመሆኑም 2ኛ ተጠሪ ራሱ በመሠረተው ክስ ለአመልካች ሳያሳውቅ ያቀረበው መከላከያ መልስ ስለወኪልነት የተመለከቱትን መርሆች እና የህጉን ድንጋጌዎች የሚቃረን በመሆኑ አመልካች በወኪሏ በኩል ክርክር አቅርባለች ማለት አይቻልም። በዚህም ምክንያት አመልካች በወኪሏ በኩል መልስ ሰጥታ የተከራከረች በመሆኑ በሌለሁበት የተሰጠው ውሳኔ ተነስቶ ወደ ክርክሩ ልግባ በማለት ልትጠይቅ አይገባም ተብሎ የተሰጠው ብይን የህግ ስህተት አለበት።

ውሳኔ

- አመልካች በሌለችበት የተሰጠው ውሳኔ ተነስቶ ወደ ክርክሩ ገብታ ፍ/ቤቱ ግራ ቀኙን ካከራከረ በኋላ የመሰለውን ይወስን።
- የም/ሸ/ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ-13/95 በ17/3/95 ዓ.ም፣ የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት በመ/ቁ 464/95 በ20/6/95 ዓ.ም፣ የኦሮሚያ ፍ/ቤት በመ/ቁ 532/95 በ3/5/96 ዓ.ም የሰጡት ትዕዛዞች ተሸረዋል።
- መዝገቡ ተዘግቷል። ለመ/ቤት ይመለስ።